

Lägesbeskrivning av
arbetslöshetsförsäkringen
våren 2012

SO är en fristående och opolitisk service- och intresseorganisation för landets 30 a-kassor. Uppdraget är lagreglerat och går bland annat ut på att företräda kassorna, informera och utbilda om arbetslöshetsförsäkringen.

Innehåll

Inledning	6
1. En rimlig ersättning är 80 procent av tidigare inkomst	7
2. En årlig indexering av dagpenningen skapar stabilitet i arbetslöshetsförsäkringen	11
3. Schysstare villkor skulle ge fler arbetstagare trygghet vid arbetslöshet.....	14
4. Rättvisa avgifter skapar legitimitet för a-kassorna.....	18
5. A-kassorna är bäst på att administrera arbetslöshetsförsäkringen	24

Inledning.

År 2012 är tionde året i rad som den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen inte höjs. Det är också sjätte året i rad som andelen av arbetskraften utan skydd av a-kassa ökar.

Det är alltså dystra siffror i årets rapport "Lägesbeskrivning av arbetslöshetsförsäkringen våren 2012". I år vill vi särskilt uppmärksamma att en tredjedel av arbetskraften står utan inkomstrelaterat försäkringsskydd vid arbetslöshet. Bland ungdomar är andelen ännu högre. Hälften har valt att ställa sig utanför.

Det är en utveckling som pågått sedan hösten 2006 när regeringen aviserade stora förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Under ett par år tappade a-kassorna nära en halv miljon medlemmar. En förhoppning om återhämtning spred sig när medlemstappet stannade av och antalet anslutna ökade något. Men återhämtningen kan liknas vid en illusion, eftersom arbetskraften växer mycket fortare än vad a-kassorna gör.

Andelen av arbetskraften som är ansluten till a-kassorna har fortsatt att minska och ligger idag under 70 procent. Tendensen är allvarlig, inte minst i skenet av att många ungdomar väljer bort försäkringen, och tycker att avgiften är för hög i förhållande till ersättningen.

Om utvecklingen fortsätter urholkas förtroendet för systemet och arbetslöshetsförsäkringen förlorar i legitimitet. Ickemedlemskap riskerar att bli norm på många arbetsplatser.

Ett allvarligt problem är alla år utan höjning av dagpenningen. Under de tio år som den legat still har lönerna ökat med över 30 procent. Inte ens yrkeskategorier med de lägsta medellönerna på arbetsmarknaden har numera så låga löner att försäkringens löfte om 80 procent vid arbetslöshet uppfylls.

Sett till hela arbetsmarknaden täcker försäkringen drygt hälften av en heltidslön, inte mer, för genomsnittliga löntagare.

Under de år som arbetslöshetsförsäkringens skydd eroderat har många löntagare fått kraftigt höjda avgifter samtidigt som det har blivit svårare att kvalificera sig för ersättning. Och för dem som kvalificerat sig har ersättningen beräknats på mindre fördelaktiga grunder.

För att vända denna negativa trend, där andelen som står utanför a-kassorna ökar, finns tre områden inom arbetslöshetsförsäkringen som måste förbättras.

För det första, avgifterna måste ligga på en rimlig nivå för alla a-kassor. Det är inte skäligt att samma försäkring kostar allt mellan 85 och 444 kronor per månad beroende på yrkesval eller utbildning.

För det andra, ersättningsnivån har inte höjts sedan 2002. Det är nu endast en av tio som verkligen får 80 procent av tidigare inkomst när de blir arbetslösa från en heltidsanställning.

För det tredje borde regelverket konstrueras så att den enskilde kan förutse om och hur mycket ersättning man får vid arbetslöshet.

Många efterlyser nu en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som en lösning på alla problem, men en frivillig arbetslöshetsförsäkring med rimliga avgifter och anständig ersättningsnivå vid arbetslöshet motsvarar säkerligen människors förväntan bättre.

Harald Petersson, ordförande, **Melker Ödebrink**, kanslichef.

Återupprätta arbetslöshetsförsäkringen

1. En rimlig ersättning är 80 procent av tidigare inkomst

SO anser: En rimlig nivå på ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen ska trygga den arbetslöses ekonomi under omställningen från ett jobb till ett annat. Därför anser vi att ersättningen bör ligga på 80 procent av tidigare inkomst. För att nå målet behöver taket för dagpenningen både höjas och indexeras.

Lägesbeskrivning: På tio år har taket i a-kassan, den högsta dagpenningen, inte höjts. Många försäkringstagare bär på bilden av en 80-procentig ersättning vid arbetslöshet. Få av dem når upp till denna nivå och för varje år som går stiger antalet underförsäkrade bland medlemmarna i arbetslöshetskassorna.

Andelen som erhåller 80 procent i ersättning av tidigare inkomst,¹

2009: 13 procent

2010: 12 procent

2011: 12 procent

2012: 11 procent

Andelen underförsäkrade:²

2008: 75 procent

2009: 87 procent

2010: 88 procent

2011: 88 procent

2012: 89 procent

Kassor med minst andel underförsäkrade, heltid:³

Småföretagarnas: 52 procent underförsäkrade.

Svensk Handels- o arbetsgiv: 60 proc.

Hotell och restaurang: 71 proc.

¹ SO-rapport 2012-04-27: Rapport kompensationsgrad v. 6 2012 "Tio år sedan taket i a-kassan höjdes – fortfarande bara en av tio som får 80 procent". Uppgifterna gäller heltidsarbetslösa.

² Ibid.

³ Ibid.

Kassor med högst andel underförsäkrade, heltid:⁴

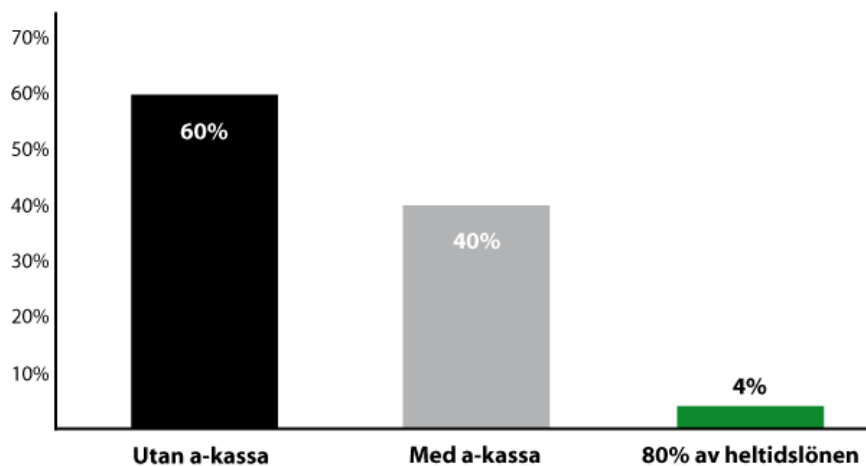
Ledarnas:	98 proc.
Pappersindustriarbetarnas:	97 proc.
Akademikernas:	97 proc.
Byggnadsarbetarnas	97 proc.

Andelen öppet arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen som har ersättning från arbetslöshetsförsäkringen:⁵

2006: ca 80 procent

2011: ca 40 procent

ANDEL AV ALLA ÖPPET ARBETSLÖSA MED OCH UTAN ERSÄTTNING

Diagrammet visar hur stor andel av alla öppet arbetslösa som **inte** får arbetslöshetsersättning från a-kassorna (svart stapel) och hur stor andel av alla arbetslösa som **har** ersättning från a-kassorna (grå stapel). Den gröna stapeln visar hur stor andel av alla arbetslösa som har förlorat ett heltidsjobb och har 80 procent av sin tidigare inkomst i dagpenning. Diagrammet visar situationen hösten 2011.

Andelen arbetslösa (heltid, deltidsarbetslösa, timanställda) inskrivna hos Arbetsförmedlingen som har ersättning från arbetslöshetsförsäkringen:⁶

2006: ca 80 procent

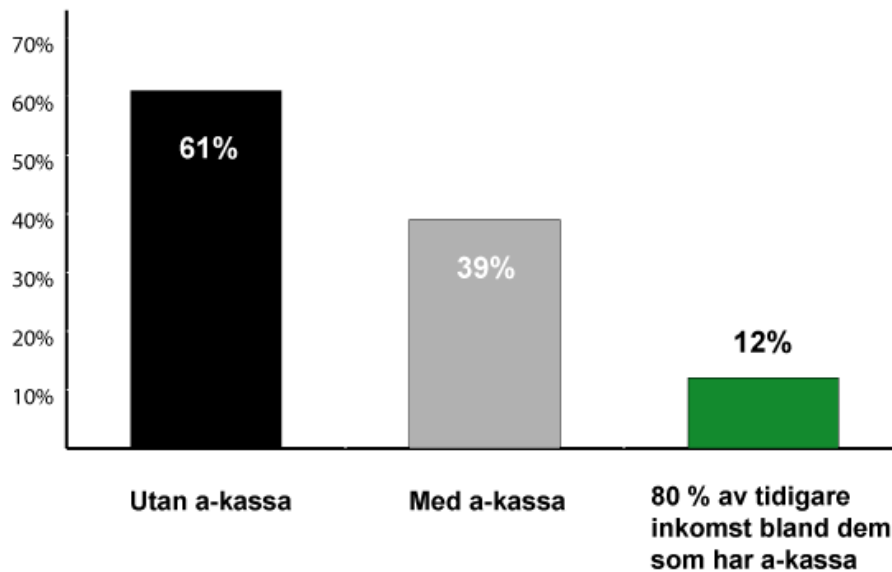
2011: ca 39 procent

⁴ Ibid.

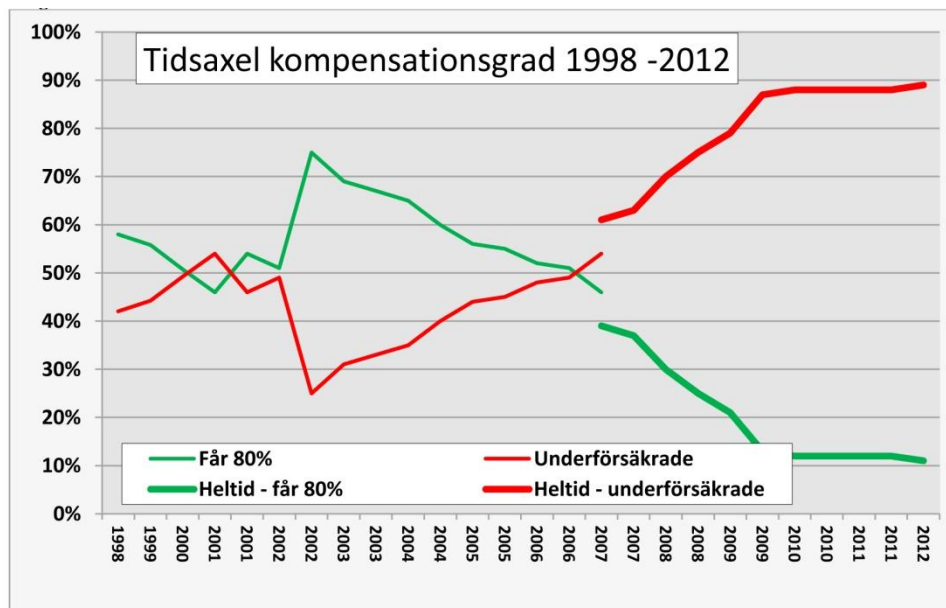
⁵ Arbetsförmedlingens prognosenhet, siffrorna gäller ENBART öppet arbetslösa. AF har även timanställda och deltidsarbetslösa inskrivna.

⁶ Arbetsförmedlingens prognosenhet, siffrorna gäller öppet arbetslösa, men även timanställda och deltidsarbetslösa inskrivna på arbetsförmedlingen och med ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

ANDELEN AV ALLA ARBETSLÖSA MED OCH UTAN ERSÄTTNING

Diagrammet visar hur stor andel av alla arbetslösa som **inte** får arbetslöshetsersättning från a-kassorna (svart stapel) och hur stor andel av alla arbetslösa som **har** ersättning från a-kassorna (grå stapel). **OBS**; den gröna stapeln visar hur stor andel av alla arbetslösa **med** a-kassa som har 80 procent av sin tidigare inkomst i dagpenning. Diagrammet visar situationen hösten 2011.

Diagrammet visar hur stor andel av ersättningstagarna som får 80 procent av tidigare inkomst i ersättning (gröna linjer) och hur stor andel av ersättningstagarna som är underförsäkrade (grå och svart linje). Varje år sker två mätningar, en på våren respektive hösten. Från år 2007 beskriver kurvorna enbart personer som tidigare hade heltidsarbete.⁷

⁷ Källa: SO

Inte ens lågavlönade garanteras 80 procent i dagpenning. Det finns inget organisationsområde där *medelinkomsttagaren* får 80 procent av sin tidigare lön i a-kassa. Inte ens i mycket lågavlönade kollektiv, ofta kvinnodominerade, kan försäkringen garantera en 80-procentig kompensation vid arbetslöshet.

De fyra områdena med **lägst medellön** år 2010 var:⁸

Kommun: äldre och handikappomsorg, arb:	20 300 kr/mån
Kommun: barnomsorg, arb:	20 000 kr/mån
Hotell- och restaurang, arb:	20 300 kr/mån
Kommun: skola, arb:	19 900 kr/mån

Högsta dagpenning täcker 80 procent av en månadslön på 18 700 kr.

Ingen sektor i arbetslivet har så låga medellöner att a-kassan täcker 80 procent av tidigare inkomst:⁹

Månadslöner år 2010:

	Arbetare	Tjänstemän	Samtliga
Samtliga	22 400	32 100	27 700
Privat sektor	23 200	38 800	28 700
Tillverkningsind.	23 500	37 200	29 100
Byggnadsind.	26 600	34 800	28 800
Privat tjänsteprod.	21 900	33 000	28 500
Offentlig sektor	20 500	29 000	25 600
Stat	22 400	31 500	30 800
Kommun	20 400	26 700	23 300
Landsting	21 300	31 100	28 700

Högsta dagpenning täcker 80 procent av en månadslön på 18 700 kr.

⁸ LO: Speciell analys för SO av material till Lönerapport år 2011

⁹ LO: Lönerapport år 2011

2. En årlig indexering av dagpenningen skapar stabilitet i arbetslöshetsförsäkringen

SO anser: För att nå målet att medlemmarna i a-kassorna ska få 80 procent av tidigare inkomst vid arbetslöshet måste dagpenningen indexeras. Genom att låta indexeringen följa löneutvecklingen på arbetsmarknaden kommer den arbetslöse att kunna hantera omställningen mellan två jobb utan alltför stor oro för sin privatekonomi. Individen kan koncentrera sig på sökaktiviteter och slipper vidta dramatiska åtgärder för att minska nödvändiga utgifter i familjeekonomin. En hög dagpenning är möjlig om den kombineras med effektiv kontroll av att ersättningstagaren står till arbetsmarknadens förfogande och är aktivt sökande.

Lägesbeskrivning: På de tio år som den högsta dagpenningen, taket i a-kassan, legat på samma nivå har lönerna ökat med över 30 procent. Gapet mellan löner för arbetare och tjänstemän och ersättningen till arbetslösa blir allt större. Den genomsnittliga dagpenningen kryper allt närmare taket och i ett par a-kassor är idag alla som är arbetslösa på heltid underkompenserade.

Urholkningen av dagpenningen under tio år:

Högsta dagpenning: 680 kr

Senast höjning av taket: 1 juli 2002

Utveckling av högsta dagpenningen åren 2003 – 2012: 0 procent

Löneutveckling löntagarkollektivet åren 2003 – 2011: ca 33 procent¹⁰

2012 är det tionde året i rad som dagpenningen inte höjs. Om den hade höjts i takt med lönernas utveckling skulle den ha varit ca 904 kr.

(Det motsvarar 80 procent av en månadslön på 24 870 kr)

Under en period innehöll arbetslöshetsförsäkringen förhöjd dagpenning under de första 100 dagarna. Regeln infördes den 1 juli 2001 och togs bort den 1 januari 2007. Inte heller den förhöjda dagpenningen förändrades efter den 1 juli 2002, men följande räkneexempel visar hur arbetslöshetsförsäkringen hade utvecklats om förhöjd dagpenning varit kvar och den hade indexerats efter lönerna.

Förhöjd dagpenning, 1 juli år 2002: 730 kr

Löneutveckling löntagarkollektivet åren 2003 – 2011: ca 33 procent¹¹

Om den förhöjda dagpenningen hade funnits kvar och höjts i takt med lönerna skulle den idag ha varit ca 970 kr.

(Det motsvarar 80 procent av en månadslön på 26 700 kr)

Sveriges a-kassa allt sämre i internationell jämförelse

OECD:s beräkningar av ersättningen till arbetslösa i procent av tidigare inkomst.

¹⁰ Underlag för beräkning: Medlingsinstitutet: Lönestatistik historiska serier 2003 – 2011. Löneökningar respektive år hela ekonomin: 3,5, 3,3, 3,1, 3,1, 3,3, 4,3, 3,4, 2,6, 2,4.

¹¹ Ibid.

	2002	proc	2006	proc.	2009	proc
1	Luxemburg	86	Luxemburg	85	Luxemburg	84
2	Portugal	83	Portugal	84	Portugal	84
3	Frankrike	70	Island	71	Island	77
4	Schweiz	70	Nederländerna	71	Nederländerna	74
5	Nederländerna	67	Schweiz	70	Schweiz	72
6	Sverige	67	Frankrike	67	Belgien	67
7			Slovenien	66	Frankrike	67
8			Slovakien	64	Tjeckien	66
9			Norge	63	Israel	66
10			Kanada	62	Norge	65
11			Danmark	62	Slovenien	65
12			Ungern	62	Slovakien	64
13			Tyskland	61	Kanada	63
14			Italien	61	Danmark	60
15			Spanien	61	Tyskland	60
16			Sverige	61	Spanien	60
17					Italien	59
18					Ungern	58
19					Österrike	55
20					Japan	55
21					Estland	53
22					Finland	52
23					Grekland	52
24					USA	51
25					Korea	48
26					Sverige	48

Sverige har halkat efter i den internationella jämförelse av ersättningar till arbetslösa som OECD gör varje år. År 2002 när dagpenningen höjdes senast låg Sverige på en sjätteplats i OECD:s jämförelse. Vid regeringsskiftet på hösten 2006 hade Sverige halkat ner till 16:e plats. De senaste siffrorna är från år 2009. De visar att Sverige tappat ytterligare tio placeringar till en 26:e plats. Löftet i arbetslöshetsförsäkringen är 80 procents ersättning av tidigare inkomst. Om det infriades för personer med medelinkomst skulle Sverige hamna på tredje plats i rangordningen.

Läs tabellen så här: OECD har beräknat nettoersättningen och jämfört den med nettolön. Med metoden kan OECD jämföra ersättningen i länder där den är beskattad med länder där den är obeskattad. OECD jämför ensamstående individer. Här presenteras åren 2002, det senaste året då dagpenningen höjdes i Sverige, 2006 då den alliansledda regeringen tillträdde på hösten och 2009, det senaste året i statistiken.¹²

¹² Källa: OECD, citerad ur TCO-rapporten: "Svenska a-kassan kvar i strykclass". Samt kompletterande statistik från OECD genom TCO:s samhällspolitiska avdelning.

3. Schysstare villkor skulle ge fler arbetstagare trygghet vid arbetslöshet

SO anser: En större andel av de arbetslösa borde ha möjlighet att få ersättning från a-kassorna. Därför måste ett antal regler ändras. Bland dem ingår förändring av arbetsvillkoret och bestämmelserna för normalinkomstens beräkning, slopande av nedtrappad kompensationsnivå och begränsningen av ersättningsdagar till deltidsarbetslösa.

De som har de sämsta villkoren på arbetsmarknaden – de med låg lön, korta arbetstider och svag anknytning till arbetsmarknaden – måste få en rimlig chans att uppfylla villkoren i arbetslöshetsförsäkringen.

Men det handlar också om möjligheterna för de anslutna till försäkringen att kunna förutse vilken ersättning som kan bli aktuell vid arbetslöshet.

Lägesbeskrivning: Flera av de regelförändringar som genomförts de senaste åren har knuffat ut arbetstagare från arbetslöshetsförsäkringen. Den mindre generösa beräkningen av arbetsvillkoret och normalarbetstiden är också skäl till att bara ett fåtal har 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.

Idag finns kollektivavtalsområden där en heltid innebär 37,5 timmars arbetsvecka. I arbetslöshetsförsäkringen antas en arbetsvecka vara 40 timmar och man måste arbeta minst halvtid för att kunna få ersättning. Den som arbetar halvtid i en bransch med kortare avtalad arbetsvecka uppfyller inte alltid arbetsvillkoret, vilket innebär att den inte har rätt till någon ersättning alls.

Men det hårdare arbetsvillkoret drabbar också unga och utlandsfödda som ännu inte är helt etablerade på arbetsmarknaden. En stor del av dessa arbetslösa blir kommunernas ansvar när de hamnar utanför ramen för arbetslöshetsförsäkringen.

Beräkningen av normalinkomst avviker från arbetsvillkoret:

Arbetsvillkor:

Regel: Minst 6 månaders arbete under de 12 senaste månaderna

Minsta arbetstid: 80 timmar per arbetad månad

Alternativ regel: 480 timmars arbete under 6 månader i följd, minst 50 timmars arbete krävs under en månad för att den ska räknas in.

Beräkning av normalinkomst:

Regel: Normalinkomsten är individens genomsnittliga inkomst under hela ramtiden på 12 månader, inte bara under de 6 månader som ingår i arbetsvillkoret.

Problem: Bestämmelserna för beräkning av individens normala inkomst före arbetslösheten drabbar individer negativt som inte har haft inkomster under ramtidens samtliga 12 månader. De som har sämst villkor på arbetsmarknaden eller svag anknytning till arbetsmarknaden drabbas hårdast av denna regel.

Under 2006, året innan denna beräkningsmodell infördes, var den genomsnittliga dagpenningen: **621 kr.**

Under år 2008, året efter beräkningsmodellens införande, var den genomsnittliga dagpenningen: **583 kr.**

Inkomstrelaterad ersättning i genomsnitt, utveckling:¹³

2006: 621 kr

2008: 583 kr

2009: 608 kr

Ökning: 4,2 procent

2010: 607

Ökning: 0 procent

2011: 605 kr

Ökning: 0 procent

Problem: Det nu gällande arbetskravet i arbetsvillkoret drabbar dem som har en låg tjänstgöringsgrad, särskilt inom yrken med ett heltidsmått som understiger 40 timmar per vecka. En stor del av de deltidsarbetande är kvinnor. Eftersom arbetsvillkoren beräknas på faktiskt arbetad tid drabbas de grupper som har en stor risk att vara frånvarande från arbetet, exempelvis ensamstående föräldrar eller deltidssjuka. Dessa grupper har svårare att uppfylla arbetsvillkoret och saknar därför ofta försäkringsskydd.

Kravet på utfört arbete bör förändras så att den som exempelvis de facto har arbetat halvtid i en anställning där heltidstjänsten omfattar färre än 40 timmar/vecka har en rimlig möjlighet att uppfylla arbetsvillkoret.

Inkomstrelaterad ersättning efter kön i genomsnitt, utveckling:¹⁴

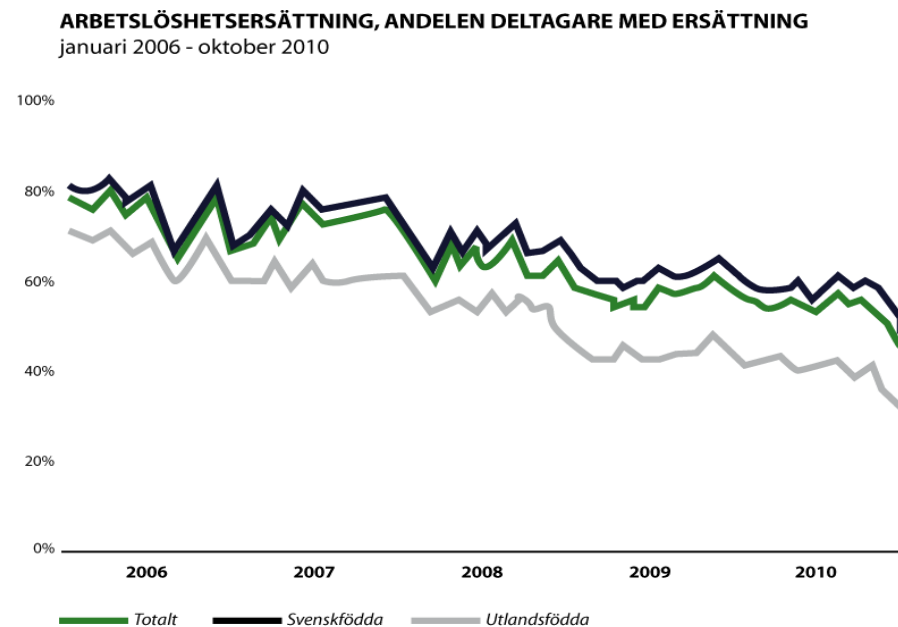
Män 2010:	627
2011:	622
	Minus 5 kr
Kvinnor 2010:	588
2011:	591
	Plus 3 kr

¹³ Källa: SO

¹⁴ Källa: IAF: Pressmeddelande 24 jan 2012

Två exempel på grupper som har sämst villkor på arbetsmarknaden och som har svårt att uppfylla villkoren för ersättning från a-kassa.

Exempel 1: Utlandsfödda inskrivna vid Arbetsförmedlingen¹⁵

Diagrammet visar att endast 40 procent av de inskrivna vid arbetsförmedlingen har ersättning från a-kassan, hösten 2010. Bland de utlandsfödda (grå kurva) är andelen nere i 30 procent. Under de kommande åren kommer andelen antagligen att minska än mer.

Utlandsfödda utan jobb och försäkring

De utlandsfödda har högre arbetslöshet än svenskfödda och färre omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Särskilt svårt har utomeuropeiskt födda.

Utomeuropeiskt födda arbetslösa eller programinskrivna:

2008: 40 000

2011: 86 000 (okt)

¹⁵ Arbetsförmedlingen: Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2011. (Prognosen är att siffran ökat till 110 000 vid slutet av år 2013)

Exempel 2: Unga som varken arbetar eller studerar:¹⁶

För åren 2007 och 2009 finns en kartläggning av unga i åldrarna 16 – 25 år. Antalet är ca 1,2 miljoner personer. Över 100 000 av dem varken arbetar eller studerar.

Antal unga som varken studerar eller arbetar:

2007: 85 000 individer

2009: 126 000 individer, en ökning med 48 procent.

Unga som varken studerar eller arbetar, åldersfördelning år 2009:

16 – 19 år: 21 200

20 – 25 år: 105 200

Om gruppen 20 – 25 år under år 2009:

8 av 10 unga som varken studerar eller arbetar finns i åldersgruppen 20 – 25 år.

Deltog i statliga arbetsmarknadsåtgärder år 2009:

16 – 19 år: 4,5 proc (950 individer)

20 – 25 år; 22 proc (ca 23 000 individer)

En studie från året före visar att 6 av 10 i åldersgruppen 20 – 25 år inte har någon registrerad inkomst.

¹⁶ Temagruppen Unga i arbetslivet 2011:4 "I spåren av den ekonomiska krisen" och 2011:1: "Unga som varken arbetar eller studerar – hur många är de och vad gör de?"

4. Rättvisa avgifter skapar legitimitet för a-kassorna

SO anser: Målet är att arbetslöshetsförsäkringen ska vara attraktiv för alla, både den som löper hög risk för arbetslöshet och den som löper låg risk. Ett medel för att skapa hög uppslutning bakom a-kassorna är att sätta medlemsavgiften på en nivå som bidrar till hög anslutning.

Finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen bör därutöver ske med utgångspunkt från en genomsnittlig arbetslöshetsnivå, exempelvis en viss procent av arbetskraften. Finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen ska vara solidarisk och avgifterna till staten ska vara lägre än vad de är idag.

Lägesbeskrivning: År 2007 förändrades systemet för medlemsavgifterna i a-kassan på ett genomgripande sätt. Regeringens syfte var att avgiften skulle spegla nivån på arbetslöshet i kassorna och dämpa nivån på löneökningar inom sektorer med hög arbetslöshet. För åtskilliga arbetslöshetskassor kan ett sådant system inte ha effekt, eftersom de organiserar medlemmar inom vitt skilda sektorer med högst varierande arbetslöshet.

Ett syfte med de höjda avgifterna och kopplingen till kassans arbetslöshet var också att skapa motiv för ökad kontroll av utbetalningarna.

Förändringen av avgiftssystemet innebar en ökad egenfinansiering. Medlemmarna skulle finansiera en större andel av försäkringens kostnader för arbetslöshet via avgiften. Därmed sjönk den andel som finansierades av arbetsmarknadsavgiften i arbetsgivaravgifterna.

Vid sidan av medlemmarnas avgifter (finansieringsavgiften och arbetslöshetsavgiften) finansieras arbetslöshetsförsäkringen av arbetsmarknadsavgiften, som är en del av arbetsgivaravgifterna på lönerna. Syftet med arbetsmarknadsavgiften är att främst finansiera arbetslöshetsförsäkringen, aktivitetsstöd och lönegaranti.

Priset för försäkringen ökade kraftigt för de flesta löntagare. En konsekvens blev att spännvidden mellan avgifterna till olika a-kassor ökade dramatiskt. Det kan nu skilja flera hundra kronor i avgift per månad mellan kassorna.

Följden blev att nära en halv miljon löntagare lämnade arbetslöshetsförsäkringen. En majoritet av dessa var lågavlönade, hade månadsinkomster under 20 000 kronor, visar en undersökning av forskaren Anders Kjellberg, vid Lunds Universitet.¹⁷ Det blev också vanligare att yngre medlemmar lämnade a-kassan än äldre. Det senaste året har medlemsantalet blivit mer stabilt och en mindre medlemstillströmning har skett.

Men denna ökning är egentligen inte någon förbättring eftersom arbetskraften har vuxit mer än medlemsantalet, visar en analys av SO. Det har lett till att den andel av arbetskraften som står utanför a-kassorna ökar något.

De lågavlönades andel av medlemskåren i a-kassorna, de medlemmar som har störst behov av en arbetslöshetsförsäkring, har minskat och utgör nu endast en tredjedel. År 2006 utgjorde gruppen nära hälften av medlemsantalet, visar undersökningen av Kjellberg.

¹⁷ Kjellberg: Vilka "hoppade av" a-kassan eller avstod från att gå med? En studie i a-kassornas medlemsras.

När professor Lars Calmfors intervjuades av SO inför ett seminarium i Almedalen, sommaren 2011, sa han:

”Differentiera avgifterna till a-kassorna är teoretiskt en mycket bra tanke. Men i praktiken är frågan om man uppnår det som man eftersträvar. Det finns flera skäl till det. Ett skäl är att fackförbund och a-kassor inte överensstämmer med varandra i så hög grad som man tänkte sig i teorin. Sedan så utförsäkras folk från arbetslöshetskassorna. Och då står ju kassorna inte längre för försörjningen. Paradoxalt nog är det så att om man har hög långtidsarbetslöshet så kan man rent av sänka avgifterna. För det tredje har vi en hög grad av samordning i förhandlingarna. Då behövs kanske inte dessa drivkrafter. Man har ändå starka drivkrafter till återhållsamhet.

Jag tycker att om man behåller nuvarande system med frivilliga a-kassor då är det mycket tveksamt om differentieringen verkligen är värt priset. Den har en del fördelar, men det finns också nackdelar. Kassorna har tappat medlemmar så att många inte har en tillfredsställande försäkring. Det gör det mindre lönsamt att arbeta. Det motverkar arbetslinjen, i och med att dessa avgifter bara tas ut av sysselsatta medlemmar. Det finns också en fördelningsaspekt, avgifterna blir högre i kassor med hög arbetslöshet och det är ju kassor med generellt lägre inkomster. Jag tycker att det är mycket tveksamt i nuvarande system om differentieringen verkligen är värd de kostnader som den innebär.

Om man hade ett obligatoriskt system skulle man i princip kunna göra en mycket bättre differentiering. Men det klart att det skulle vara administrativt svårt att hantera.”

Avgift till a-kassorna, förändringar:¹⁸

Den 1 januari 2007 ändrades avgifterna till a-kassorna. Så här såg det ut före och efter:

2006:

Minsta avgift: 84 kr (ST)

Högsta avgift: 120 kr (Säljarnas)

Skillnad: 36 kr

2012:

Minsta avgift: 85 kr (Finans & Försäkring)

Högsta avgift: 444 kr (Musikernas)

Skillnad: 359 kr

Kassor med över 400 kr i avgift per månad är Musikernas och Hotell- och restauranganställdas.

¹⁸ Källa: IAF

Antalet anslutna medlemmar i kassorna:¹⁹

2006:	3 790 000
2007:	3 390 000
2008:	3 324 000 Minskning: 466 000 medlemmar, - 12 proc.
2009:	3 360 000 Ökning: 36 000 medlemmar, 1 procent
2010:	3 370 000 Ökning: 10 000, 0,3 procent
2011:	3 400 000 Ökning: 30 000, 0,8 procent

Andelen av arbetskraften som var ansluten till a-kassorna år 1980 och 2005:²⁰

1980:	75 procent
2005:	85 procent
Ökning:	703 000 personer, 23 procent

Andel av arbetskraften som är ansluten till a-kassorna 2006 – 2011²¹

2006:	81,8 procent (3,80 milj arbetstagare anslutna)
2008:	69,6 proc. (3,30 milj anslutna)
2010:	69,7 proc. (3,36 milj anslutna)
2011:	69,4 proc. (3,40 milj anslutna)

Minskning 2006 – 2011: 420 000 medlemmar, - 11 procent

Observera att andelen alltså har minskat något även det senaste året trots att antalet medlemmar har ökat med 40 000 personer mellan åren 2010 och 2011.

Andel av arbetskraften som är medlemmar i a-kassa 2011:²²

Organisationsgrad:	69 procent
Utanför a-kassan:	31 procent
Hela arbetskraften:	4 870 000
Antal i a-kassor:	3 380 000
Utanför a-kassorna:	1 490 000

¹⁹ Källa: SO och IAF

²⁰ SO: Konsekvensanalys Avseende förändringar av a-kassornas finansiering och medlemsavgifterna. 2007-09-06

²¹ Källa: SO

²² SO:s beräkningar

Lågavlönades respektive högavlönades andel av a-kassornas medlemstal:²³

2006:

Lön under 20 000 kr: 45 procent av medlemmarna

Lön över 41 600 kr: 5 procent av medlemmarna

2008:

Lön under 20 000 kr: 33 procent av medlemmarna

Lön över 41 600 kr: 7 procent av medlemmarna

Vem gick ur under åren 2007 och 2008, inkomstanalys?²⁴

Så här fördelade sig medlemsminskningen i de två grupperna med lägst respektive högst inkomst åren 2007 och 2008:

Lön under 20 000 kr: 257 000 pers, **60 proc.** av medlemsminskning

Lön över 41 600 kr: 25 000 pers, **6 proc.** av medlemsminskning

Vem gick ur under åren 2007 och 2008, åldersanalys?²⁵

Efter höjningen av avgifterna till a-kassorna och förändringarna av reglerna för ersättning lämnade nära en halv miljon medlemmar a-kassorna. Så här fördelade sig utträdena i olika åldersgrupper de två åren:

16 – 34 år: 182 000

35 – 54 år: 147 000

55 – 64 år: 128 000

Bland de yngsta, 16 – 25 år, lämnade **var fjärde** medlem arbetslöshetsförsäkringen.

Bland de äldsta, 60 – 64 år, lämnade **var femte** medlem arbetslöshetsförsäkringen.

²³ Kjellberg: Vilka "hoppade av" a-kassan eller avstod från att gå med? En studie i a-kassornas medlemsras, tabell 18

²⁴ Kjellberg: tabell 22

²⁵ Kjellberg: tabell 2

Arbetslöshetskassornas inbetalning av avgifter till staten:²⁶

2006:	3,1 miljarder kr
2007:	11,4 (egenfinansieringen ökade)
2008:	8,4
2009:	7,4
2010:	6,2
2011:	5,0
2012:	5,7
2013:	5,6
2014:	5,7

Arbetsmarknadsavgiftens utfall i statsbudgeten, prognos:²⁷

2011:	36,2 miljarder kr
2012:	37,6
2013:	39,2
2014:	40,9

Arbetslöshetens beräknade kostnader:²⁸

2011:	16,6 miljarder kr
2012:	16,3 miljarder kr
2013:	16,0 miljarder kr
2014:	16,2 miljarder kr

²⁶ Källa åren 2006-2011: IAF (Mellan den 1 januari 2007 och den 1 juli 2008 betalade arbetslöshetskassorna en förhöjd finansieringsavgift till staten. Den ersattes den 1 juli 2008 av arbetslöshetsavgiften.). Avgiftens storlek för år 2011 är preliminär. Källa åren 2012-2014: ESV: Prognos Statsbudgeten och de offentliga finanserna, december 2010, tabell 32.

²⁷ Källa: ESV

²⁸ ESV: Prognos Statsbudgeten och de offentliga finanserna, december 2010.

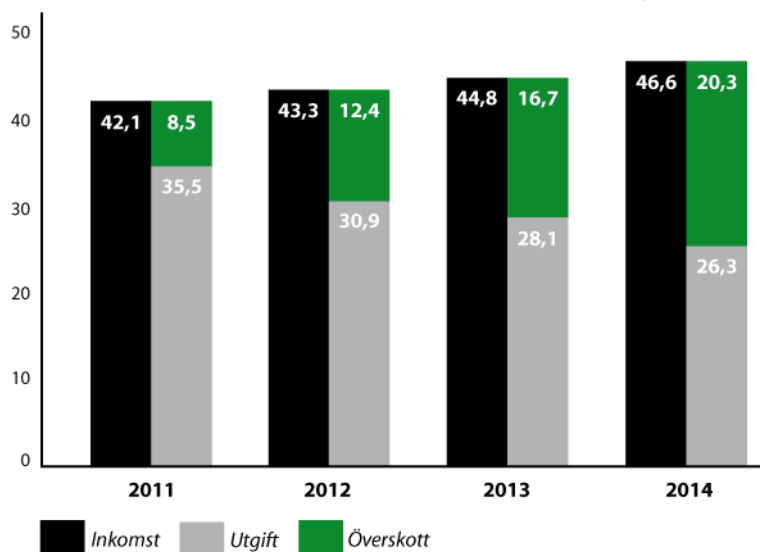
Kraftigt överskott i arbetslöshetsförsäkringen:²⁹

Diagrammet visar hur stort överskottet är i inkomsterna från arbetsmarknadsavgiften, finansieringsavgiften och arbetslöshetsavgiften. Arbetsmarknadsavgiften är en del av arbetsgivaravgifterna.

Arbetslöshetsavgiften och finansieringsavgiften betalas av medlemmarna i a-kassorna och bidrar till finansieringen av arbetslöshetsersättningen.

Arbetsmarknadsavgiften ska främst finansiera arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och lönegaranti. Utgifterna för dessa tre poster har summerats och jämförts med inkomsterna.³⁰

ÖVERSKOTT I ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN, miljarder kronor

²⁹ SO:s egna beräkningar. Källa: IAF: Arbetslöshetskassornas inbetalning till staten, ESV: övrigt.

³⁰ Det finns en liten felmarginal i överskottet, eftersom arbetsmarknadsavgiften även finansierar statliga ålderspensioner grundade på arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och lönegaranti samt IAF:s tillsyn.

5. A-kassorna är bäst på att administrera arbetslöshetsförsäkringen

SO anser: Arbetslöshetsförsäkringen ska administreras av a-kassorna, som har en effektiv administration av försäkringen. Arbetslöshetskassorna bör också överta utbetalningen av aktivitetsstödet från Försäkringskassan. Skälen är att en sådan hantering leder till en högre effektivitet, inte minst för att dagar med aktivitetsstöd och arbetslöshetsersättning ska samordnas. Genom a-kassornas administration av arbetslöshetsförsäkringen skapas också ett starkt engagemang bland löntagarna för detta viktiga system i välfärden, som i sin tur ger försäkringen en hög legitimitet. Det sker genom medlemmarnas ansvar i de **30** a-kassornas styrelser och föreningsstämmor.

Lägesbeskrivning: A-kassorna har idag en mycket effektiv administration och en mycket liten andel av utbetald ersättning är felaktig. En viktig förklaring till effektiviteten är respektive kassas goda kunskaper om sina medlemmars branscher och verksamhetsområden. Detta underlättar handläggarnas bedömningar av om ett arbete är lämpligt eller inte, vilket kan ha betydelse för om ersättning ska utbetalas. Arbetslöshetskassorna har ett mycket nära samarbete om arbetslöshetsförsäkringens tillämpning och administration.

Medlemmarna har ett stort förtroende för a-kassorna. Enligt en undersökning bland dem som mottagit ersättning föredrar en kraftig majoritet att a-kassorna sköter arbetslöshetsförsäkringen även i fortsättningen. A-kassorna har också högre förtroende än både Skatteverket och Försäkringskassan.

Idag betalar Försäkringskassan ut aktivitetsstödet, men beräkning av dagpenningens storlek och samordningen av de båda stöden sköter a-kassorna. Den normalinkomst som a-kassan använder för att beräkna arbetslöshetsersättningens storlek används också för att beräkna aktivitetsstödet storlek. Samordningen innebär att dagar med aktivitetsstöd ska dras från ersättningstagarens ersättningsperiod, på samma sätt som dagar med arbetslöshetsersättning. Dagens hantering innebär att a-kassan måste invänta en återrapportering från Försäkringskassan när en ersättningstagare övergår från aktivitetsstöd till arbetslöshetsersättning.

Förtroendet för a-kassorna bland medlemmarna:³¹

Nöjda med servicen 2012, NKI-index: 70 (+2 sedan 2010)

Förtroendet för a-kassorna är **högre** än för:

- Skatteverket
- Försäkringskassan
- Arbetsförmedlingen

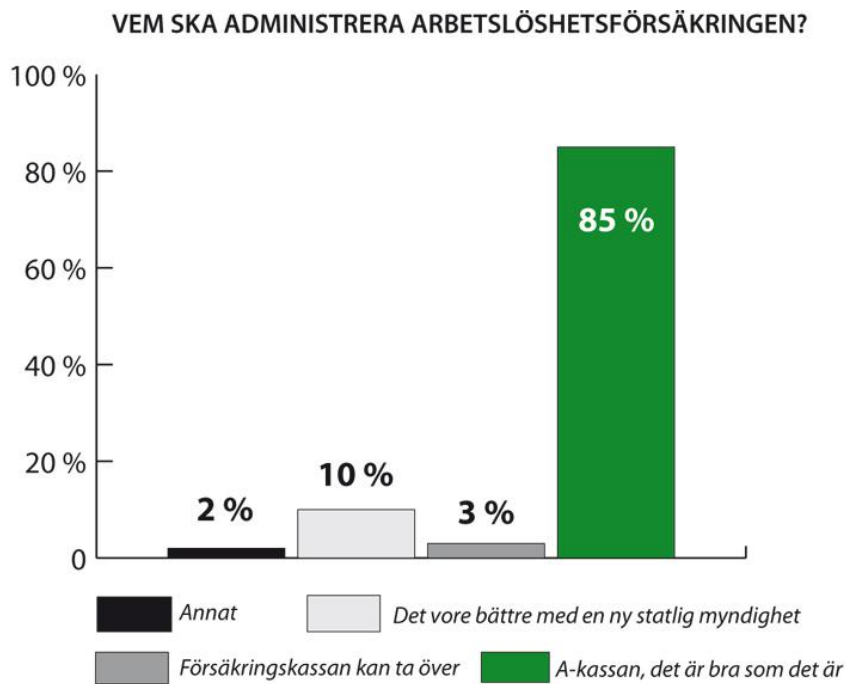
³¹ Källa: CFI-group

Vem ska administrera arbetslöshetsförsäkringen?³²

Andel som föredrar respektive institution:

A-kassorna:	85 procent
En ny statlig myndighet:	10 procent
Försäkringskassan:	3 procent
Annan lösning:	2 procent

Kommentar: Andelen ersättningstagare som föredrar att a-kassorna administrerar försäkringen har ökat något sedan mätningen år 2010. Det handlar om en ökning från 81 till 85 procent. De som förordar en statlig myndighet har minskat med 1 procent, försäkringskassan -2 procent och annan lösning -1 procent.

³² Källa: Undersökning av SO i samarbete med CFI Group 2012, bland ersättningstagare. 3 682 svarande, slumpmässigt urval.

Stort engagemang i a-kassorna bland förtroendevalda:

Antalet kassor: **30** st.

Antalet förtroendevalda i a-kassorna: Sammanlagt flera tusen personer fördelade på styrelser, föreningsstämmor med mera.

Antalet arbetslösa medlemmar:³³

jan 2010:	168 600
dec 2010:	123 700
Minskning:	44 900 personer
jan 2011:	121 900
dec 2011:	111 200
Minskning:	10 700 personer

Antalet individer som någon gång fick ersättning under året, hel- och deltidsarbetslösa:³⁴

2009:	385 000, 10,7 procent av kassornas medlemmar
2010:	359 400, 10,6 procent av kassornas medlemmar
Minskning med:	25 600 personer
2011:	286 000
Minskning med	73 400 personer ³⁵

Arbetslösheten, årsgenomsnitt:³⁶

2009:	8,4 procent
2010:	8,4
2011:	7,5
2012:	6,7

³³ Källa: SO (Statistiken beskriver medlemmar som erhåller arbetslöshetsersättning.)

³⁴ Ibid.

³⁵ IAF: Pressmeddelande 24 jan 2012

³⁶ Arbetsförmedlingen: Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2011, tabell sid 9

Summa utbetalad ersättning:³⁷

2008:	13,6 miljarder kr
2009:	19,6 miljarder kr
Ökning:	6 miljarder, 44 procent
2010:	17,6 miljarder kr
Minskning:	2 miljarder, 10 procent
2011:	13,1 miljarder kr ³⁸
Minskning:	4,5 miljarder, 26 procent

Summa utbetalda felaktiga ersättningar:³⁹

2010:	126 miljoner kronor
Utbetalda ersättningar totalt 2010:	17,6 miljarder kronor
Procent av utbetald ersättning som var felaktig:	0,7 procent

Antalet ersättningsdagar med inkomstrelaterad ersättning:⁴⁰

2008:	22 340 000
2009:	30 880 000 Ökning: 8,5 miljoner dagar, 38 procent
2010:	27 920 000 Minskning: 2,96 miljoner dagar, 9,6 procent
2011:	20 730 000 Minskning: 7,19 miljoner dagar, 26 proc.

Antalet ersättningsdagar inklusive grundbeloppsdagar:⁴¹

2008:	24 515 000
2009:	34 150 000, ökning: 39 procent
2010:	30 470 000, minskning: 10,8 procent
2011:	22 960 000, minskning: 24,6 proc.

³⁷ SO:s egna beräkningar

³⁸ IAF: Pressmeddelande 24 jan 2012

³⁹ Källa: ESV 2012-02-22: Gemensam skrivelse: Samverkansuppdraget om utveckling av metoder för och redovisning av resultatet av arbete mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, tabell sid 183.

⁴⁰ Källa: IAF

⁴¹ Källa: IAF

Antalet förändringar i arbetslöshetsförsäkringen åren 2007 – 2012:

Påtagliga regelförändringar: 74 st.

Antalet statliga pågående utredningar som berör
arbetslöshetsförsäkringen: 1 st.

Antalet statliga utredningar som har lagt förslag som riksdagen och
regeringen ska ta ställning till: 4 st

ARBETSLÖSHETSKASSORNAS SAMORGANISATION

Klara Norra Kyrkogata 33, 6tr, Box 1110, 111 81 STOCKHOLM | Växel 08-555
138 00 | Fax 08-555 138 99 | info@samorg.org